

JONGE MANNEN ALS KLOKKENLUIDERS

Antropologisch leren kijken naar falende instituties en transitionele ruimtes

Dirck van Bekkum

Korte samenvatting van het boek

Over domme, criminele, gevaarlijke, gewelddadige en radicaliserende jonge mannen is afgelopen decennia steeds meer te doen. Honderden boeken en duizenden wetenschappelijke artikelen zijn er de afgelopen honderd jaar geschreven over probleemgedrag van jongens en jonge mannen. Nauwelijks zijn boeken te vinden die de schoonheid, kracht, creativiteit, zorgzaamheid en onmisbaarheid van jongens en jonge mannen voor het voortbestaan van onze families en samenlevingen zichtbaar maken. Nog minder onderzoek maakt de, bij tijd en wijle, intense kwetsbaarheid zichtbaar waarin adolescenten tijdens hun risicovolle reis naar volwassen werelden terecht komen. In 22 teksten, gepubliceerd tussen 1992-2017, laat de auteur via een antropologische blik 'probleemjongens' zien als klokkenluiders van systeemfouten in onze gezinnen, families, gemeenschappen, scholen en andere instituties.

Dit boek is deels met collega hulpverleners geschreven, ongewoon vernieuwend op meer manieren, en niet eenvoudig leesbaar. De bioloog, antropoloog en eco-systeemdenker Gregory Bateson (1904-1980) groeide op in een Britse omgeving van kunstenaars en families van kritische evolutionaire denkers. Vanuit die geschiedenis en contexten ontwikkelde hij een kenniszoekende positie dat alle biologische ecosystemen, ook die van mensen, kunnen ontsporen. En dat alle personen, families, gemeenschappen oplossingen in zich dragen om zich te herstellen en weer in synchronie te komen met hoe natuur werkt als macro-ecosysteem. Dit is een uitgangspunt in het denken in dit boek. Uit die familiegeschiedenis nam Bateson ook mee dat wetenschap zonder kunst (inclusief humor/ironie/spel/rituelen) is zoals mannen zonder vrouwen, en nacht zonder dag en andersom natuurlijk. Daarom zit dit boek ook vol kunstkoppelingen in brede zin: gedichten, popsongs, artisanale en beeldende kunst, mythologische thema's in boeken en films en rituelen. In deze combinatie van wetenschap en kunst, een cultuurvergelijkende opvatting van menselijke betekenisgeving meent de auteur, vinden mensen schoonheid, soelaas (grace), communitas, lichtheid en verlossing. Dat geldt zeker bij de jonge mannen en hun families die hij vele jaren begeleidde. Maar ook bij de professionals die hij opleidde.

De titel en ondertitel van dit boek verwoordt dat uitgangspunt. Jonge mannen signaleren in al hun 'deviante' gedrag wat niet goed gaat in hun families, in de gemeenschappen en instituties waarin zij volwassen worden. Zij willen optimaal volwassen worden om van dienst te zijn aan vrouwen, moeders, families en een betere wereld. Hun probleemgedrag thuis, op school, op straat, in de psychiatrie, in de gevangenis, in de TBS, is een waarschuwing aan én een roep om hulp van volwassenen (vooral mannen en vaders).

De auteur begeleidde als 'klinisch antropoloog' en groepstherapeut 10 jaar lang circa 500 jonge mannen opgenomen in de psychiatrie. Zijn ambitie...leren van jonge mannen in diepe problemen om inzichten voor preventie te ontwikkelen. Dit boek is de uitkomst van die ambitie. Hij trainde en leidde de laatste 25 jaar honderden professionals op in de psychiatrie, jeugdzorg, jeugdgevangnissen en onderwijs.

Hij ontdekte, mede door regelmatige reflecties op zijn eigen ervaringen als adolescent, dat jonge mannen verlangen naar diep-veilige situaties in hun families, op straat, op school, in sport en vrije tijd, in de psychiatrie en in detentie. In die transitionele ruimtes kunnen zij schuilen als de buitenwereld, school- en andere contexten, te onveilig worden om te kunnen groeien. Volgens van Bekkum verdwijnen die plekken de afgelopen decennia stap voor stap waardoor jongens zich toenemend verzetten. Hun 'afwijkend' gedrag kan gelezen worden als het signaleren van structurele onveiligheden, systeemfouten, in omgevingen waarin zij opgroeien. Zij zijn klokkenluiders van deze 'systemische incongruenties', van herhalende communicatie patronen gevuld met dubbel bindende, 'tegengestelde', boodschappen. Met hen en vele anderen ontwikkelde van Bekkum het concept van [transitionele ruimtes](#) waarin jonge mannen floreren en optimaal volwassen mannen, in hun families én volwaardig burgers van Nederland, kunnen worden.